

نوبنیاد

روزنامه سراسری
صبح ایران

شاکی رسایی مجلس نبود؛ رئیس مجلس بود

بیش از یکماه از آغاز اجرای حکم ده ماه حبس حجت الاسلام حمید رسایی می گذرد؛ منتخب سوم مردم تهران در انتخابات دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی که با شکایت محمدباقر قالیباف بابت موضوعی مربوط به چند سال قبل زندانی شد؛ با این حال انتقادات به این حکم، جایگاه حقوقی رسایی و همچنین محرومیت مردم تهران از حق وکالت و نمایندگی شان در مجلس فروکش نکرده و همچنان ادامه دارد. در تازه ترین خبر مربوط به این موضوع، یکی از نمایندگان از امکان در اختیار قرار دادن تلبت نمایندگی به رسایی در زندان برای ایفای وظائف نمایندگی خبر داده است.

۲

پس از دیدار قالیباف با رهبر انقلاب، صحن علنی مجلس پس از ۸ ماه تعطیلی و مشکلات متعدد جلسات مجازی بازگشایی شد

اما و اگرهای بازگشایی صحن

انتقاد از مصوبه عجیب دولت در محدود سازی ساخت و سازهای تهران و البرز

۲

فان افراز از درس اوکراین، لیبی و جنگ علیه ایران می گوید؛

گزارش فان افراز از «بیمه اتمی بقا»

۳

نتانیا هومیان آوار جنگ و خشم صهیونیست ها

محسن پورادافر
روزنامه نگار

صفحه ۴

بین الملل

شورش دموکرات ها علیه ترامپ

در حالی که تجمع های انتخاباتی ترامپ با اعتراض ناگهانی شهروندان و شعارهای مخالفان همراه می شود، باراک اوباما، رئیس جمهور پیشین آمریکا، با حمله ای کم سابقه، جنگ ایران را به نماد آشوب، بی کفایتی و شکست سیاست خارجی ترامپ تبدیل کرده است.

صفحه ۵

اقتصادی

زمستان گرم ایران با شراکت راهبردی روس ها

ناترازی گاز در آستانه زمستان بار دیگر تأمین سوخت صنایع و نیروگاه ها را با چالش روبه رو کرده است؛ در شرایطی که واردات گاز از روسیه می تواند بخشی از فشار بر شبکه داخلی را کاهش دهد، مذاکرات تهران و مسکو هنوز به قرارداد اجرایی و برنامه قطعی تحویل نرسیده است.

سه سال جنگ در چند جبهه، با پشتیبانی همه جانبه آمریکا، قرار بود قدرت بازدارندگی رژیم صهیونیستی را احیا کند و بنیامین نتانیا هورا به معمار پیروزی های تاریخی تبدیل سازد اما اکنون، در آستانه انتخابات، نخست وزیر جنایتکار رژیم اشغالگر با بحران اعتماد عمومی، اعتراض خانواده های قربانیان، شکاف در اردوگاه سیاسی خود و اتهام بهره برداری انتخاباتی از تهدید ایران روبه روست. تجمع هزاران معترض در تل آویو، آن هم در سه سالگی شکست سنگین رژیم در هفتم اکتبر، نشانه ای از عمق بحران حکومتی است که جنگ را راه نجات خود می دانست.

متن کامل در صفحه ۶

آقاتهرانی از وعده مقام ارشد قضایی برای دسترسی رسایی به جلسات مجلس خبر داد

شاکی رسایی، شخص رئیس بود

رسایی و همچنین محرومیت مردم تهران از حق وکالت و نمایندگی‌شان در مجلس فروکش نکرده و همچنان ادامه دارد. در تازه‌ترین خبر مربوط به این موضوع، یکی از نمایندگان از امکان در اختیار قرار دادن تابلت نمایندگی به رسایی در زندان برای ایفای وظائف نمایندگی خبر داده است.

بیش از یک‌ماه از آغاز اجرای حکم ده ماه حبس حجت‌الاسلام حمید رسایی می‌گذرد؛ منتخب سوم مردم تهران در انتخابات دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی که با شکایت محمدباقر قالیباف بابت موضوعی مربوط به چند سال قبل زندانی شد؛ با این حال انتقادات به این حکم، جایگاه حقوقی

جعفر کاظمی
روزنامه‌نگار

اعتراض حقوقدان برجسته به رئیس مجلس

در دیگر واکنش به حواشی پرونده رسایی، دکتر غلامحسین الهام، حقوقدان و عضو اسبق شورای نگهبان در جریان حضور در یکی از تجمعات شبانه گفت: در ماجرای آقای رسایی اتهام ایشان برای سه سال پیش است و نمایندگانی که در اصل این ماجرا بودند، تیرته شدند. وی افزود: نماینده تهران، به جرم مطبوعاتی بازداشت شده؛ این جرم یک جرم سبکی هست؛ حتی سوء پیشینه هم ثبت نمی‌شود. قانون هم برای مجازات این کار یک ماه در نظر گرفته که آن هم به جای نقدی تبدیل می‌شود نه ده ماه زندان! به گفته الهام، در چنین مواقعی از رییس مجلس انتظار این است که به خاطر حیثیت مجلس، وساطت کند و اجرای این حکم را به تعویق بیندازد نه اینکه با شکایت خود قالیباف، نماینده مردم به زندان بیفتد. حرمت امامزاده به

متولی آن است. وزیر پیشین دادگستری همچنین خاطرنشان کرد: گفته می‌شود برخی از نمایندگان دیگر هم ممکن است زندانی شوند؛ این واقعا نگران‌کننده است.

مسئولیت هیات رئیسه در قبال رسایی

حجت‌الاسلام نقدعلی، نماینده مردم خمینی‌شهر در مجلس طی گفتگویی با اشاره به حضور نداشتن حجت‌الاسلام حمید رسایی در جلسات مجلس گفت: یکی از همکاران ما در زندان به سر می‌برد و هیئت رئیسه مجلس باید طبق آیین‌نامه، امکان حضور مجازی وی در جلسه را فراهم می‌کند. وی افزود: حفظ شأن مجلس و حقوق نمایندگی از وظایف هیئت رئیسه است؛ بنابراین درخواست می‌کنم اقدام لازم برای فراهم شدن امکان حضور مجازی حجت‌الاسلام رسایی در جلسات مجلس انجام شود.

بهادری چهرمی: هشدار خروج ایران از NPT باید رسماً اعلام شود

سخنگوی دولت سیزدهم در حساب کاربری خود پیرامون ضرورت اعلام رسمی هشدار به آمریکا نوشت: «باید رسماً اعلام کرد: در صورت هرگونه حمله به ایران، ضمن پاسخ متناسب با جنایات کلیه تهاجم‌های صورت گرفته قبلی و جاری حداقل در همان سطح، نسبت به متجاوزین و تمام همکارانشان در منطقه، جمهوری اسلامی ایران از معاهده NPT خارج خواهد شد.»

خلجی: سخنان او با ما اعتراف صریح به ابرقدرتی ایران بود

رئیس شورای اطلاع‌رسانی دولت سیزدهم در حساب کاربری خود نوشت: سخنان صریح او با ما در اعتراف به ابرقدرتی ایران در تسلط بر تنگه هرمز که علی‌الاصول باعث شکست بین‌المللی ترامپ در این رویارویی شده واقعا شنیدنی است. اعتراف بزرگترین دشمنان به عظمت و اقتدار ایران مبعوث. بعد اینجا جریانی هنوز فکر می‌کند اقتدار جمهوری اسلامی از مسیر اسلام‌آباد و دست دادن با قاتلان امام شهید می‌گذرد و کاغذپاره اسلام‌آباد را که باعث نفس کشیدن سنتکام شد، سند افتخار می‌داند!

قاضی‌زاده هاشمی: انسداد تنگه هرمز و باب‌المندب جهان را بهم ریخت!

سیدامیرحسین قاضی‌زاده هاشمی، در حساب کاربری خود نوشت: «تنگه هرمز و باب‌المندب بسته شدند و جهان به هم ریخت! اگر کانال سوئز، تنگه بسفر و تنگه جبل‌الطارق هم بسته شوند، چه خواهد شد؟! اگر مسیرهای انتقال نفت و گاز از دریای کاسپین و قفقاز آسیب ببینند، چه شود؟! آن‌هایی که چنین سناریوهایی را دور از ذهن می‌دانند، پیش‌تر درباره تنگه هرمز و باب‌المندب هم همین‌گونه فکر می‌کردند. خواهند دید که چه می‌شود!»

دانشگاه تهران دختران محجبه آذربایجانی را می‌پذیرد

محمدحسین امید رئیس دانشگاه تهران در پی محدودیت‌ها و ممنوعیت حجاب دختران در جمهوری آذربایجان گفت: دانشگاه تهران برای پذیرش دختران با حجاب جمهوری آذربایجان که از تحصیل محروم شدند آماده است.

انهدام یک فروند پهپاد لوکاس توسط پدافند هوایی ارتش

روز گذشته، روابط عمومی ارتش اعلام کرد: یک فروند پهپاد لوکاس ارتش تروریستی آمریکا با آتش سامانه‌های نیروی پدافند هوایی ارتش، تحت شبکه یکپارچه پدافند هوایی کشور، در آسمان بندرعباس مورد اصابت قرار گرفت و منهدم شد.

کیفرخواست بلاگر هتاک اینستاگرامی صادر شد

در پی انتشار محتوای توهین‌آمیز و هتاکانه از سوی یک بلاگر اینستاگرامی، با ورود دادسرای تهران برای بلاگر هتاک اینستاگرامی پرونده قضایی تشکیل شد که با انجام تحقیقات کیفرخواست وی صادر شد. براساس کیفرخواست صادر شده اتهامات این فرد اقدام آگاهانه در تأیید رژیم صهیونیستی در فضای مجازی، اهانت و فعالیت تبلیغی علیه نظام جمهوری اسلامی ایران از طریق سیاه‌نمایی و حمایت از خاندان منحوس پهلوی است. با صدور کیفرخواست، پرونده این بلاگر هتاک برای رسیدگی به دادگاه ارسال شد.

مرخصی از زندان برای ایفای وظائف نمایندگی

حجت‌الاسلام آقاتهرانی گفت: «همچنین در این جلسه مقام ارشد قضایی وعده داد تا به زودی تابلت نمایندگی در اختیار آقای رسایی قرار گیرد و ایشان از مرخصی نیز بتواند استفاده کنند تا از انجام وظایف نمایندگی محروم نشود.»

حجه الاسلام آقاتهرانی نماینده مردم تهران در مجلس روز گذشته خبر داد: اخیراً به همراه چند نفر از نمایندگان با یکی از مقامات ارشد قضایی دیدار کرده و پیگیر ماجرای حجه‌الاسلام رسایی نماینده تهران شدیم. وی افزود: در این جلسه مقام ارشد قضایی تأکید کرد که شاکی پرونده آقای رسایی شخص آقای قالیباف است و تا او رضایت ندهد، هیچ گشایشی در این پرونده رقم نخواهد خورد. آقاتهرانی در پایان گفت: همچنین در این جلسه مقام ارشد قضایی وعده داد تا به زودی تابلت نمایندگی در اختیار آقای رسایی قرار گیرد و ایشان از مرخصی نیز بتواند استفاده کند تا از انجام وظایف نمایندگی محروم نشود.

سیاسی

انتقاد پژمانفر از اقدام عجیب دولت علیه اقشار ضعیف و کم‌درآمد

رئیس کمیسیون اصل نودم قانون اساسی مجلس با انتقاد از مصوبه هیأت دولت درباره توقف سه‌ساله صدور مجوز ساخت‌وساز در تهران و البرز، گفت: اجرای این مصوبه موجب افزایش شدید قیمت مسکن و خروج اقشار ضعیف و کم‌درآمد از تهران می‌شود و خواستار رد آن در هیأت تطبیق مصوبات شد. حجت‌الاسلام نصرالله پژمانفر، رئیس کمیسیون اصل نودم قانون اساسی، در نشست علنی دیروز (یکشنبه، ۳ آبان‌ماه) مجلس در تذکری نسبت به مصوبه هیأت دولت درباره نحوه صدور مجوز ساخت‌وساز در تهران و البرز انتقاد کرد و گفت: بر اساس این مصوبه، صدور مجوز ساخت‌وساز در این مناطق به مدت سه سال متوقف می‌شود؛ اقدامی که به شدت قیمت مسکن را افزایش می‌دهد و به معنای گران‌شدن بی‌رویه مسکن و بیرون‌راندن اقشار ضعیف و فقیر از تهران است از این رو این اقدام کاملاً غیرقانونی و غیرمنطقی است.

وی ادامه داد: نمی‌دانم این مصوبات بر چه مبنایی تصویب می‌شوند و با چه منطقی چنین تصمیماتی اتخاذ می‌شود، بدون آنکه مشورتی صورت گیرد. این مصوبه با اصل ۳۱ قانون اساسی، موضوع فرزندآوری و قانون برنامه هفتم توسعه مغایرت دارد. نماینده مردم مشهد و کلات در مجلس تصریح کرد: خواهش می‌کنم این مصوبه در هیأت تطبیق رد شود و جلوی این اقدام غیرقانونی که برخلاف قانون اساسی درصدد اجرای آن هستند، گرفته شود چرا که این اقدام به ضرر کشور، شهر تهران و اقشار فقیر جامعه است.

جانباز ۷۰ درصد کودتای دی ماه پس از ماه‌ها کُما به شهادت رسید

روز گذشته، مراسم وداع با جانباز ۷۰ درصد کودتای دی ماه که پس از ماه‌ها کُما به شهادت رسید، در معراج الشهدا

برگزار شد. محمدرضا طالبی، جوان ۱۸ ساله، از بسیجیان ناحیه شهید مطهری سپاه محمد رسول‌الله (ع) تهران بزرگ که ۱۹ دی‌ماه ۱۴۰۴ در جریان اغتشاشات در منطقه ۷ تهران بر اثر ضربات شدید به سر به کُما رفته بود پس از ماه‌ها تحمل جراحات به شهادت رسید. مراسم وداع با پیکر این شهید روز یکشنبه ۳ آبان، ساعت ۲۰:۳۰ در میدان هفت تیر برگزار می‌شود. همچنین مراسم تشییع و تدفین این شهید روز دوشنبه ۴ آبان ساعت ۹:۳۰ صبح از مقابل منزل شهید برگزار می‌شود. همچنین گفتنی است که پدر شهید مدافع وطن محمدرضا طالبی

نیز روز گذشته در معراج شهدا بر سر پیکر فرزندش شهیدش روایتگری جانسوزی کرد.

پدر شهید طالبی در این مراسم طی سخنانی احساسی گفت: «محمدرضا شهید زندگی کرد؛ شبی نبود که محمدرضا من مطالعه‌ای از شهدا نکند. ده ماه محمدرضا جنگید، من با کسی معامله کردم که عمری نوکری اش را کرده‌ام، محمدرضا من نماز شب میخواند» قابل ذکر است که شهید محمدرضا طالبی، آخرین شهید کودتای دیماه ۱۴۰۴ بود که به درجه رفیع شهادت رسید.

پس از دیدار قالیباف با رهبر انقلاب، صحن علنی مجلس پس از ۸ ماه تعطیلی و مشکلات متعدد جلسات مجازی بازگشایی شد

اما واگرهای بازگشایی صحن

صحن علنی مجلس شورای اسلامی پس از ۲۴۸ روز تعطیلی، سرانجام روز یکشنبه سوم آبان ماه بازگشایی شد؛ بازگشایی‌ای که چهار روز پس از دیدار رئیس مجلس با رهبر انقلاب و تأکید دوباره ایشان بر نقش نمایندگان در گره‌گشایی از مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم رقم خورد. تعطیلی کم‌سابقه مجلس، ابهامات متعدد درباره دلایل این تصمیم و مشکلات جلسات مجازی، در کنار تأکید رهبر انقلاب بر نقش آفرینی و انجام مسئولیت نمایندگان در پیام هفتم خردادماه و دیدار ۲۹ مهرماه با رئیس مجلس، بار دیگر ضرورت بازگشت مجلس به ایفاء مؤثر وظایف قانونی و نظارتی خود را برجسته کرد؛ ضرورتی که با بازگشایی مجلس به صورت مجازی در صحن علنی، پس از نزدیک به هشت ماه وقفه، وارد مرحله تازه‌ای شده است.

امین مهاجر
روزنامه‌نگار

شد، تأکید رهبر انقلاب اسلامی بر نقش مؤثر نمایندگان ملت در امر وحدت و همچنین پیگیری مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم بود. موضوعی که منجر به بازگشایی معنادار مجلس پس از ۴ روز گردید. قابل ذکر است که این اولین فرمایش و دستور رهبر انقلاب در خصوص وظایف نمایندگان و رسالت مهمی که مجلس در گره‌گشایی در مشکلات مردم کشور دارد، نبوده است. ایشان در پیام ۷ خردادشان

در خطاب کلی به نمایندگان فرموده بودند: «از آنجا که نماینده‌ی حقیقی ملت باید از جنس ملت باشد، مقطع کنونی، نقطه‌ی عطف جلوه‌ی بعثت مردم در نمایندگان و مجلس شورای اسلامی است تا نقش آفرینی و انجام مسئولیت خود را در تراز ملت مبعوث شده تنظیم کنند و با کار و ابتکار مضاعف، قانون‌گذاری و نظارت را در مسیر ریل‌گذاری آینده‌ی ایران اسلامی تسریع و تعمیق نمایند.»

تأکید رهبر انقلاب بر نقش آفرینی و انجام مسئولیت نمایندگان در پیام ۷ خرداد و همچنین تأکید دوباره ایشان بر نقش مؤثر نمایندگان ملت در امر وحدت و همچنین پیگیری مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم در دیدار ۲۹ مهرماه با رئیس مجلس و توانم بازگشایی صحن مجلس پس از ۸ ماه تعطیلی حاکی از این موضوع است که به نظر می‌رسد بازگشایی صحن معطل یک تذکر علنی و حضوری از سوی رهبر انقلاب به شخص رئیس مجلس بود.

نکته جالب توجه دیگر ماجرای تعطیلی آنجا بود که برخی از حامیان ریاست مجلس برای توجیه این تعطیلی کم

سابقه در تاریخ جمهوری اسلامی، مدعی بودند که این تصمیم پشتوانه «مصوبه شورای عالی امنیت ملی (شعام) و تأیید رهبری» را دارد تا از این مسیر هرگونه انتقاد و مطالبه‌ای مبنی بر بازگشایی مجلس را مسدود کنند.

موضوعی که حتی به زندانی شدن یا تهدید به زندان برخی از نمایندگان شده بود. فتح‌الله قوسلی، سخنگوی کمیسیون اقتصادی مجلس اخیراً طی اظهاراتی گفته بود: «یکی از مشاوران رؤسای قوا به من می‌گوید: ما جایی نداریم که حتی دو جلسه برگزار کنیم. حالا فرض کنید دفاتر باز شده و می‌خواهیم جلسه‌ای برگزار کنیم و چند مهمان دعوت کنیم؛ می‌گویند جایی نداریم. همان آقا به من می‌گوید: زندان اوین جای خوبی است؛ جلسه‌تان را آنجا برگزار کنید.» البته که در همان زمان با افشاری شفاف جمعی از نمایندگان، مشخص شد اساساً هیچ مصوبه‌ای از سوی شعام وجود نداشته و آنچه ابزار تعطیلی خانه ملت قرار گرفته بود، صرفاً نامه‌ای از سوی دبیرخانه این شورا بوده است.

بی‌اعتنایی دولت به نامه رئیس مجلس

روز سه‌شنبه ۲۰ مردادماه، غلامرضا تاجگردون از جزئیات نامه رئیس مجلس به مسعود پزشکیان خبر داده بود. قالیباف در این نامه که در مردادماه ارسال شده بود، خواستار ارائه لایحه اصلاحیه قانون بودجه با قید فوریت شده بود؛ با این حال، دولت در اقدامی عجیب و کم‌سابقه، عملاً نامه رئیس مجلس را بایگانی کرد و پاسخی به درخواست اصلاحیه نداد. موضوعی که می‌توان آن را یکی از پیامدهای مهم تعطیلی هشت‌ماهه مجلس قلمداد کرد؛ وضعیتی که به نظر می‌رسد با کاهش فشارهای نظارتی بردولت، از جمله اطمینان از عدم استیضاح وزرا و کاهش الزام به پاسخگویی در برابر سایر قوا، به تضعیف جایگاه نظارتی مجلس انجامیده است؛ تا جایی که دولت نیازی نمی‌بیند حتی به نامه رسمی رئیس مجلس نیز پاسخ درخوری نمی‌دهد.

خبر کوتاه

کارزار مردمی درخواست محاکمه‌ی حسن روحانی از ۱ میلیون امضا گذشت!

درخواست محاکمه روحانی مطابق آرای مردم که از روز ۱۵ شهریور ۱۴۰۵ در پلتفرم کارزار به راه افتاده به بیش از ۱ میلیون هزار امضا رسیده است. این کارزار که با هشتگ محاکمه روحانی در شبکه‌های اجتماعی دنبال می‌شود، موفق شد به پرامضاترین کارزارهای تاریخ سایت «کارزار» دست یابد. مطالبه محاکمه روحانی البته موضوع جدیدی نیست. از همان روزهای ابتدایی پایان دولت دوازدهم، مطالبه محاکمه حسن روحانی در شبکه‌های اجتماعی مطرح بود و هرچند وقت یکبار نیز داغ می‌شد؛ اینبار اما سخنان وحدت‌شکن او مطالبه برای محاکمه روحانی را شدت بخشیده و موجب شده است تا تعداد قابل توجهی از مردم نسبت به امضای این مطالبه داشته باشند.

رشادت دریادلان نیروهای مسلح در حراست از تنگه هرمز، نماد اقتدار ایران

امیر دریادار شهرام ایرانی، فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در بازدید از منطقه سوم دریایی نبوت نیروی دریایی با نائسروان سعید زاهدی از رزمندگان و ایثارگران این نیرو در جنگ رمضان، دیدار و گفت‌وگو کرد. امیر دریادار ایرانی در این دیدار با اشاره به فداکاری، رشادت و مجاهدت کارکنان نیروی دریایی ارتش در جریان جنگ رمضان، اظهار داشت: دریادلان ارتش با حضور مؤثر و مسئولانه در مناطق راهبردی دریایی، در مسیر صیانت از مرزهای آبی کشور و حفظ امنیت و اقتدار دریایی ایران گام برداشتند. وی افزود: رشادت‌های دریادلان نیروهای مسلح در دفاع از تنگه هرمز و دریای عمان، بی‌انگهرواحیه بالای ایثار و مسئولیت‌پذیری کارکنان این نیرو و جلوه‌ای از تعهد، ایثار و اقتدار دریایی و نمادی از اقتدار جمهوری اسلامی ایران است.

عارف: وزارت علوم پدیرای دختران محجبه محروم به تحصیل آذربایجان باشد

معاون اول رئیس جمهور طی توییتی نوشت: ضمن قدردانی از رویکرد هوشمندانه وزارت علوم در استقبال از پذیرش دختران محجبه محروم از تحصیل جمهوری آذربایجان، از وزرای محترم بهداشت و آموزش و پرورش و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی نیز می‌خواهم برای پذیرش و ادامه تحصیل دانش‌آموزان و دانشجویان آذربایجانی اقدامات لازم را انجام دهند.

دانشجوی معترض فرانسه بازبگر اینترنشنال از آب درآمد!

خبرنگار اینترنشنال در فرانسه چند روز پیش در گزارش خود مدعی بود با یک دانشجوی معترض ایرانی (سیاوش عیسی پور) مصاحبه می‌کند. مصاحبه‌ای که در آن عیسی پور می‌گفت: تمام چیزهایی که ج.ا.د درباره اعتراضات فرانسه گفته دروغ است! اما چند روز بعد همان فرد (سیاوش عیسی پور) در پوشش یک خبرنگار در بروکسل در قاب تصویر تلویزیون اینترنشنال دیده می‌شود.

امکان استفاده از تعرفه‌های سنتی در صورت بروز مشکل در زیرساخت انتخابات

روز گذشته، معاون سیاسی وزارت کشور در پاسخ به سوال در خصوص راهکارهای مقابله با احتمال حملات سایبری به صندوق‌های الکترونیکی، اظهار کرد: این موضوع بالاخره مربوط به زیرساخت‌های کشور است ولی ما برای سناریوهای مختلف در انتخابات تدارک کافی و طرحی لازم را انجام داده‌ایم و اگر خدای ناخواسته مثلاً زیرساخت‌های ما هم با مشکل مواجه شود، موضوع استفاده از تعرفه و انتخابات سنتی را در دستور کار قرار دارد.

نماینده مجلس: ایران خودرو عامل گرانی خودروهاست

سخنگوی کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه ایران خودرو هم در سال جاری و هم سال گذشته به شدت عامل گرانی خودروها بوده است، گفت: دستگاه‌های نظارتی بدون تعارف و عدالت مدارانه برخورد کنند و جلوی گران شدن خودرو را بگیرند. فضل‌لنجنیر در گفت‌وگو با خانه ملت، با انتقاد شدید از گرانی‌های غیرمنطقی و غیرعادی خودروهای داخلی توسط خودروسازان، گفت: مسئولان جلوی گران سازی خودروها در ایران خودرو را بگیرند. ایران خودرو هم در سال جاری و هم سال گذشته به شدت عامل گرانی خودروها بوده است. او با تأکید بر اینکه «مردم چه گناهی کرده‌اند که باید توسط کسانی که ادعای مردم‌داری و مردم‌محوری دارند، این قدر بار گرانی و تورم را تحمل کنند؟»، تصریح کرد: وقتی کسی نیست جلوی

متولی ایران خودرو شود، قیمت‌ها این قدر افزایش پیدا کنند. زمانی که دولت متولی ایران خودرو بود، چقدر از بخش دولتی انتقاد می‌شد؛ چرا امروز کسی نیست که فریاد بزند دلیل این همه گران کردن نرخ خودرو چیست؟! آن هم در شرایطی که جوان‌های ما به دلیل اینکه تهیه همین خودرو، خانه و سایر امکانات برای آن‌ها تبدیل به کابوس شده است، به دنبال ازدواج نیستند و به هیچ وجه نمی‌توانند آرزوهایشان را برآورده کنند. رنجبر در پایان با تأکید بر اینکه ایران خودرو باید ترمز کند و جلوی گران کردن قیمت خودرو و قطعات را بگیرد، اضافه کرد: دستگاه‌های نظارتی باید بدون تعارف و عدالت مدارانه برخورد کنند و جلوی گران شدن خودرو را بگیرند تا در قیمت سایر کالاها هم افزایش کمتری داشته باشیم.

نوبنیاد از سناریو تکراری برای درخواست افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل گزارش می‌دهد

سازمان هواپیمایی در آزمون گرانی

پس از افزایش ۲۰ درصدی قیمت بلیت قطار و ۴۰ درصدی تعرفه اینترنت، این بار نوبت به بلیت هواپیمایی رسید. بر اساس اعلام انجمن شرکت‌های هواپیمایی، قیمت بلیت به دلیل رشد هزینه‌های ارزی ۴۰ درصد گران شد؛ هرچند سازمان هواپیمایی کشوری این موضوع را رد و اعلام کرد این افزایش صحت ندارد. با این حال، افزایش قیمت بلیت پرواز از سوی ایرلاین‌ها مطرح شده است؛ موضوعی که اکنون روی میز دولت و سازمان هواپیمایی قرار دارد. با این حال، مردم توان خرید بلیت هواپیمایی با قیمت‌های کنونی را ندارند و افزایش قیمت، استفاده از هواپیما را به یک کالای لوکس تبدیل می‌کند که فقط قشر اندکی توان استفاده از آن را دارند.

اخیر درباره بلیت هواپیما رخ داد، اتفاقی جد افتاده از روند تصمیمات دولت چهاردهم نیست. هرچند این افزایش فعلاً تکذیب شده، اما احتمال این اتفاق دور از ذهن نیست و ممکن است سازمان هواپیمایی کشوری با درخواست ایرلاین‌ها برای افزایش قیمت موافقت کند. این موضوع از جایی قوت می‌گیرد که از ابتدای دولت مسعود پزشکیان و با روی کار آمدن فرانزه صادق مالواجرد در وزارت راه و شهرسازی، در عرصه‌های مختلف حمل‌ونقل، از اتوبوس و قطار گرفته تا هواپیما، راهکاری غیر از گران سازی و اصلاحات قیمتی اتخاذ نمی‌شود.

وقتی بلیت هواپیما به اندازه حقوق یک ماه است

حمل‌ونقل عمومی صرفاً یک خدمت تجاری نیست، بلکه بخشی از زیرساخت دسترسی مردم به فرصت‌های شغلی، آموزشی، درمانی و خانوادگی است. هنگامی که قیمت سفر با قطار و هواپیما پی در پی افزایش پیدا کند، فشار هزینه‌ای آن، به‌ویژه برای خانوارهای کم‌درآمد و افرادی که ناچار به سفرهای مکرر هستند، افزایش خواهد یافت. در چنین وضعیتی، افزایش قیمت‌ها به کاهش قدرت خرید و محدود شدن امکان سفر برای بخشی از جامعه منجر می‌شود. از سوی دیگر، اگر شرکت‌های حمل‌ونقل با مشکلات ساختاری و مدیریتی مواجه‌اند، انتقال هزینه این ناکارآمدی‌ها به مردم نمی‌تواند راهگشا باشد. سیاست‌گذار باید هم‌زمان با نظارت بر قیمت‌ها، وضعیت مالی شرکت‌ها را شفاف کند، هزینه‌های غیرضروری را کاهش دهد و برای افزایش بهره‌وری و بهبود کیفیت خدمات پاسخگو باشد. اگر هزینه‌های شرکت‌ها افزایش یافته است، باید مشخص شود چه میزان از این افزایش اجتناب‌ناپذیر و چه میزان ناشی از ضعف مدیریت، ساختار نامتناسب هزینه‌ها یا بهره‌وری پایین است.

همچنین باید اعلام شود که چه برنامه‌ای برای جلوگیری از تکرار موج‌های افزایش قیمت وجود دارد. اگر قیمت بلیت هواپیما ۴۰ درصد افزایش یابد، بلیت تهران-مشهد به ۱۷ میلیون تومان خواهد رسید. این رقم برای خانواری که درآمد ماهانه‌اش ۳۰ میلیون تومان است، بیش از نیمی از درآمد یک ماه را می‌بلعد؛ آن هم پیش از آنکه هزینه بازگشت، اقامت، خوراک و سایر مخارج سفر محاسبه شود. با این حال، برآوردها نشان می‌دهد تنها یک تا سه درصد مردم از هواپیما استفاده می‌کنند؛ یعنی حمل‌ونقل هوایی به یک خدمت لوکس تبدیل شده است.

بنحای از دولت و وزارت راه و شهرسازی این است که به جای اتکا به نسخه تکراری افزایش قیمت‌ها، اصلاحات ساختاری را در اولویت قرار دهند و اجازه ندهند هزینه ناکارآمدی شرکت‌ها بر دوش مردم قرار گیرد. حمل‌ونقل کارآمد با افزایش مکرر قیمت شکل نمی‌گیرد، بلکه به مدیریت مؤثر، نظارت واقعی، شفافیت مالی و اصلاح ساختار هزینه‌ها نیاز دارد.

هادی مولایی

روزنامه‌نگار

ماجرای تازه قیمت بلیت هواپیما از روز شنبه، دوم آبان ۱۴۰۵، آغاز شد. غروب این روز، دبیر انجمن شرکت‌های هواپیمایی از رشد حدود ۴۰ درصدی قیمت بلیت هواپیما خبر داد. مجید اخلاقی، افزایش هزینه‌های ارزی و عملیاتی شرکت‌های هواپیمایی را از عوامل اصلی این تصمیم عنوان کرد و گفت: قیمت سوخت هواپیما معادل ۳۰ درصد قیمت سوخت بین‌المللی تعیین می‌شود؛ بنابراین با تغییر قیمت جهانی سوخت، نرخ سوخت مورد استفاده شرکت‌های هواپیمایی نیز تغییر می‌کند. وی افزود: نرخ ارز نیز در حال تغییر است و بیش از ۵۰ درصد هزینه‌های شرکت‌های هواپیمایی به صورت ارزی محاسبه می‌شود. حتی هزینه سوخت که به صورت ریالی پرداخت می‌شود، بر مبنای قیمت‌های دلاری و نرخ‌های مرتبط با خلیج فارس تعیین شده است. دبیر انجمن شرکت‌های هواپیمایی با اشاره به توقف تخصیص ارز مبادله‌ای به شرکت‌های هواپیمایی طی بیش از یک ماه گذشته، تصریح کرد: در حال حاضر، با وجود مکاتبات شرکت‌ها و تأیید سازمان هواپیمایی کشوری، ارز مورد نظر تخصیص داده نشده است. در این شرایط، شرکت‌ها از مورد نیاز خود را با نرخی نزدیک به نرخ بازار آزاد تهیه می‌کنند. اخلاقی با بیان اینکه افزایش قیمت بلیت متناسب با رشد هزینه‌های شرکت‌های هواپیمایی انجام شده است، گفت: چنانچه تخصیص ارز مبادله‌ای از سر گرفته شود، هزینه تمام شده شرکت‌ها نیز کاهش خواهد یافت و قیمت بلیت‌هایی که برای آذرماه اعلام می‌شود، می‌تواند متناسب با کاهش هزینه‌ها تعدیل شود. گران شدن بلیت هواپیما در حالی اعلام شد که قیمت بلیت مسیر تهران-مشهد، به گفته دبیر انجمن، از ۱۲ میلیون تومان به ۱۷ میلیون تومان می‌رسد.

سازمان هواپیمایی تکذیب کرد

اما ظهیر دیروز (یکشنبه، سوم آبان)، مجید اخوان، سخنگوی سازمان هواپیمایی کشوری، افزایش ۴۰ درصدی قیمت بلیت را تکذیب کرد. او از فعالان صنعت خواست از اظهارنظرهای غیرکارشناسی خودداری کنند و تأکید کرد: سازمان هواپیمایی کشوری بر بازار نظارت دارد و در صورت مشاهده تخلف در فروش بلیت یا افزایش غیرقانونی قیمت‌ها، با متخلفان برخورد خواهد کرد. اخوان بیان کرد: مسافران می‌توانند با مراجعه مستقیم به سامانه‌های فروش بلیت، نرخ مصوب پروازها را بررسی کرده و اطلاعات قیمتی را صرفاً از مراجع رسمی دریافت کنند. این اظهارات در فاصله یک روز، بار دیگر مسئله افزایش قیمت بلیت و هزینه‌های شرکت‌های هواپیمایی

موج خبر

لبنیات هم گران می‌شود؟

رئیس انجمن صنفی گاوداران ایران از توافق اولیه برای افزایش قیمت شیرخام خبر داد؛ توافقی که قرار است در کارگروه امنیت غذایی بررسی شود. به گفته سید احمد مقدسی، قیمت پیشنهادی هر کیلوگرم شیرخام درب دامداری ۶۸ هزار تومان و درب کارخانه ۷۰ هزار تومان است. این در حالی است که نرخ فعلی شیرخام در دامداری حدود ۶۰ هزار و ۵۰۰ تومان اعلام شده است. او افزایش نرخ ارز و گران شدن نهاده‌هایی مانند ذرت، سویا و سبوس را عامل رشد هزینه‌های تولید دانست و گفت قیمت برخی نهاده‌ها از ۹ هزار تومان به ۴۰ هزار تومان رسیده است. مقدسی همچنین از برنامه‌ریزی برای تولید ۱۴ میلیون تن شیرخام در سال جاری خبر داد و گفت تاکنون حدود ۱۳ میلیون و ۹۰۰ هزار تن از این هدف محقق شده است. فارس نیز نوشت: قرار است چهارشنبه هفته جاری (۶ آبان ۱۴۰۵)، قیمت شیرخام با توافق انجمن گاوداران و صنایع لبنی در کارگروه امنیت غذایی بررسی و تعیین تکلیف شود. اما پرسش اینجاست که مگر تعیین قیمت‌ها و نظارت بر آنها وظیفه سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان نیست؟ آیا افزایش قیمت لبنیات باید بر مبنای توافق تشکل‌های تولیدی پیش برود یا سازمان مسئول باید با بررسی هزینه‌های واقعی تولید و قدرت خرید مردم، درباره نرخ نهایی تصمیم بگیرد؟ با افزایش قیمت شیرخام، احتمال افزایش قیمت محصولات لبنی نیز وجود دارد؛ موضوعی که می‌تواند فشار بیشتری بر قدرت خرید خانوارها وارد کند.

عملکرد ضعیف بانک مرکزی در جبران خسارت‌های جنگ

رئیس کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس با انتقاد از عملکرد دستگاه‌های اجرایی در جبران خسارت‌های ناشی از جنگ، به‌ویژه در حوزه بانکی، گفت: مجلس در این زمینه گلايه‌مند است؛ چراکه به اعتقاد ما، عملکرد دستگاه‌های اجرایی در اجرای وعده‌های داده‌شده برای جبران خسارت‌ها و ساماندهی مسائل مرتبط با آسیب‌های جنگ ضعیف بوده است. این موضوع به‌ویژه در حوزه بانک مرکزی نگرانی بیشتری ایجاد کرده است؛ هرچند ممکن است دستگاه‌های مربوطه با مشکلات و محدودیت‌های خاص خود مواجه باشند. غلامرضا تاجگردون ادامه داد: دولت نیز دو تا چند روز پیش، بار دیگر با حضور مسئولان سه دستگاه اصلی، جلسه‌ای در همین زمینه برگزار کرد و مسئولان قول دادند روند جبران خسارت‌ها را تسریع کرده و تأخیرهای موجود را جبران کنند. با این حال، مجلس همچنان نسبت به عملکرد دستگاه‌های اجرایی در این حوزه نگران است و نظارت‌های خود را با جدیت ادامه می‌دهد.

گران سازی و گران فروشی خودرو را بگیرد، چطور انتظار داریم سایر قیمت‌ها افزایش پیدا نکنند؟ عضو هیئت‌رئیس کمیسیون اجتماعی مجلس با طرح این سؤال که «مگر در سال چند بار باید قیمت خودرو گران تر شود؟»، گفت: چرا کسی پاسخگو نیست؟ چرا کسی جلوی گران فروشی در ایران خودرو را نمی‌گیرد؟ مگر قرار بر این شده که اگر این شرکت خودروسازی به بخش خصوصی واگذار شود، هرچه دلشان می‌خواهد انجام بدهند؟! مردم چه گناهی کرده‌اند و چقدر باید تاوان این همه بی‌عدالتی را بدهند؟

وی با تأکید بر اینکه دستگاه‌های نظارتی بررسی کنند که در طول سال گذشته و سال جاری چقدر افزایش قیمت در خودروها داشتیم، اضافه کرد: قرار بر این نبوده و نیست که اگر بخش خصوصی

را مطرح کرده است. در چنین شرایطی، افکار عمومی حق دارد بداند چه نهادی درباره قیمت‌ها تصمیم می‌گیرد، افزایش نرخ‌ها بر چه مبنایی انجام می‌شود و مسئولیت پاسخ‌گویی در قبال اخبار متناقض بر عهده کدام بخش است.

قیمت بلیت هواپیما در ۱۰ سال، ۱۰۰ برابر شد

در کنار اخبار اخیر، اظهارات مدیرعامل شرکت هواپیمایی ایران‌ایرنیز بار دیگر بحث درباره افزایش قیمت بلیت هواپیما را داغ کرده است. طاهر عبدالحی در یک مصاحبه می‌گوید: «درآمد‌های مالیایی، اما هزینه‌ها دلاری است. هرچقدر هم که گران شود، باز کم است.» اگر افزایش هزینه‌های ارزی به‌تنهایی مبنای گرانی بلیت قرار گیرد، در شرایط نوسان نرخ ارز، مسافران باید همواره منتظر موج تازه‌ای از افزایش قیمت‌ها باشند؛ بدون آنکه روشن باشد سهم اصلاحات مدیریتی و کاهش هزینه‌های داخلی شرکت‌ها در این میان چقدر است. در مقابل سعید فتحی سارانی، کارشناس مسائل اقتصادی می‌گوید: «قیمت بلیت هواپیما در ۱۰ سال گذشته بیش از ۱۰۰ برابر شده است؛ در حالی که قیمت دلار ۷۰ برابر شده است؛ بنابراین، استدلال مدیرعامل شرکت ایران‌ایر مبنی بر لزوم گران تر شدن بلیت هواپیما به خاطر افزایش قیمت ارز و سوخت درست نیست.» او با تأکید بر اینکه دلیل خریدن اقتصاد شرکت‌های هواپیمایی را باید جای دیگری جست‌وجو کرد، افزود: «برای نمونه، وقتی شرکت آسمان با سه فروند هواپیمای فعال، ۲۵۰۰ کارمند دارد یا شرکت ایران‌ایر ۹ هزار کارمند با ۹ فروند هواپیمای فعال دارد، مشخص است به مشکل بخورند. مسافران که نباید هزینه نیروی انسانی بیکار این شرکت‌ها را بدهند.»

این نقد، توجه را از تمرکز بر قیمت ارز و سوخت، به سمت ساختار ایرلاین‌ها و هزینه‌های آنها معطوف می‌کند. چرا مسافران باید هزینه ناکارآمدی و عدم اصلاح ساختار شرکت‌ها را پرداخت کنند؟ در این شرایط، شفاف سازی درباره هزینه‌های آن‌ها باید در اولویت قرار بگیرد.

گران سازی از قطار تا هواپیما

تنها چند روز پیش، قیمت بلیت قطار ۲۰ درصد افزایش یافت؛ بعد از آن نیز تعرفه اینترنت و مکالمه به دلیل هزینه‌های ارزی اپراتورها ۴۰ درصد گران شد. حالا نوبت به بلیت هواپیما رسیده است. پس از انتشار خبر افزایش ۴۰ درصدی بلیت هواپیما و تکذیب آن از سوی سازمان هواپیمایی کشوری، باید منتظر ماند و دید که کدام روایت در عمل به واقعیت تبدیل می‌شود. آیا شرکت‌های هواپیمایی، مطابق تأکید سازمان هواپیمایی کشوری، با نرخ‌های قبل به فعالیت ادامه خواهند داد یا اینکه در آینده‌ای نزدیک، افزایش قیمت‌ها اجرایی خواهد شد؟ با این حال، آنچه در روزهای

سرپرست وزارت نفت: رئیس جمهور در آستانه سفر به مسکو و نهایی کردن توافق واردات گاز از روسیه است

زمستان گرم ایران با شراکت راهبردی روس‌ها

ناترازی گاز در آستانه زمستان بار دیگر تأمین سوخت صنایع و نیروگاه‌ها را با چالش روبه‌رو کرده است؛ در شرایطی که واردات گاز از روسیه می‌تواند بخشی از فشار بر شبکه داخلی را کاهش دهد، مذاکرات تهران و مسکو هنوز به قرارداد اجرایی و برنامه قطعی تحویل نرسیده است. هم‌زمان، حضور رئیس‌جمهور در نشست

کشورهای صادرکننده گاز در مسکو، فرصتی برای تعیین تکلیف این همکاری راهبردی فراهم کرده است. با این حال کشورمان با موقعیت جغرافیایی ویژه و شبکه گسترده انتقال گاز، ظرفیت تبدیل شدن به هاب گازی منطقه را دارد؛ ظرفیتی که تحقق آن به عبور از تفاهم‌نامه‌ها و توسعه تجارت پایدار انرژی وابسته است.

نیماسپهیلی

روزنامه نگار

ناترازی گاز امسال نیز مهمان کشورمان است؛ ناترازی‌ای که دلایل عمده‌ای دارد و محصول تصمیم‌گیری مسئولان در ادوار مختلف است. تولید برق سال‌ها به گاز وابسته بود و متنوع نبودن سبد انرژی، این بخش را آسیب‌پذیر کرد. در فصل سرد سال که تقاضای گاز در بخش خانگی و تجاری افزایش می‌یافت، به نیروگاه‌ها سوخت جایگزین داده می‌شد و در برخی موارد، مردم ناچار به تحمل خاموشی بودند. از سوی دیگر، حمله دشمن آمریکایی و رژیم صهیونیستی به چهار پالایشگاه گازی در پارس جنوبی، ناترازی را تشدید کرد. کارشناسان معتقدند برای رفع این مشکلات باید اقداماتی مانند انعقاد قرارداد‌های گازی با ترکمنستان و روسیه و همچنین متنوع‌سازی تولید برق انجام می‌شد. هرچند در خصوص توسعه پیل‌های خورشیدی گام‌هایی برداشته شد، اما همچنان بار اصلی تولید برق بر دوش گاز است و در زمینه دیپلماسی گازی، علی‌رغم تمایل طرف‌های خارجی مانند روسیه، اتفاق خاصی را شاهد نیستیم.

حالا ایران در آستانه زمستانی دیگر با مسئله ناترازی گاز روبه‌روست؛ مسئله‌ای که پیامدهای آن تنها به بخش خانگی محدود نمی‌شود و می‌تواند تأمین سوخت صنایع و نیروگاه‌ها را نیز تحت تأثیر قرار دهد. در چنین شرایطی، استفاده از ظرفیت واردات گاز از روسیه به عنوان یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان گاز جهان، می‌تواند بخشی از گزینه‌های مدیریت عرضه باشد؛ با این حال، توافقی که ماه‌هاست درباره آن مذاکره می‌شود، هنوز به قرارداد نهایی و برنامه قطعی تحویل نرسیده است. امروز، چهارم آبان‌ماه، نشست کشور‌های صادرکننده گاز در مسکو آغاز شده است؛ نشستی که مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری، نیز در آن حضور دارد. سرپرست وزارت نفت هم برای شرکت در این رویداد، دیروز به روسیه سفر کرد. در چند روز گذشته، طرح‌هایی همراه با جمله‌ای از رئیس‌جمهور (مسعود پزشکیان: «ما صرفه‌جویی را از خودمان در دولت شروع می‌کنیم. کمک کنید با هم دشمن را شکست دهیم.») در فضای مجازی منتشر شده است. همچنین محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، دیروز بر ضرورت بسیج ملی برای کاهش ۱۰ درصدی مصرف گاز به منظور عبور از زمستان پیش‌رو تأکید کرده است.

کنار هم قرار گرفتن این دو رویداد، یک پرسش مهم را پیش می‌کشد؛ اینکه در

شرایطی که مسئولان از ضرورت صرفه‌جویی و مدیریت مصرف سخن می‌گویند، چرا قرارداد واردات گاز از روسیه هنوز نهایی نشده و چه زمانی قرار است ظرفیت همکاری با این شریک راهبردی به تأمین واقعی انرژی کشور کمک کند؟

شراکت راهبردی؛ فراتر از تفاهم‌نامه‌ها

روابط اقتصادی ایران و روسیه در چهار سال گذشته گسترش یافته است. تجارت دو کشور که در سال ۲۰۲۳ حدود ۳۰۶۶ میلیارد دلار بود، در سال ۲۰۲۴ تقریباً در همان سطح باقی ماند و در سال ۲۰۲۴، براساس آمارهای اعلام‌شده، به حدود ۴۰۸ میلیارد دلار رسید. با وجود این، روند کلی نشان می‌دهد که تهران و مسکو در سال‌های اخیر برای توسعه مبادلات اقتصادی تلاش کرده‌اند. در دولت سیزدهم، توسعه روابط با روسیه در دستور کار سیاست خارجی و اقتصادی قرار گرفت. عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای، پیوستن به گروه بریکس و امضای توافق تجارت آزاد با اتحادیه اقتصادی اوراسیا، از جمله تحولاتی بود که مسیر همکاری‌های منطقه‌ای ایران را گسترش داد.

در حوزه انرژی نیز شرکت گازپروم روسیه و شرکت ملی نفت ایران در تیرماه ۱۴۰۱ تفاهم‌نامه‌ای با ارزش اعلام‌شده حدود ۴۰ میلیارد دلار برای همکاری در توسعه میادین نفت و گاز و برخی پروژه‌های زیرساختی امضا کردند. در دولت چهاردهم نیز این مسیر ادامه یافت. تفاهم‌نامه بررسی و سازمان‌دهی صادرات گاز روسیه به ایران در ژوئن ۲۰۲۴ به امضا رسید و در دی‌ماه ۱۴۰۳، هم‌زمان با سفر رئیس‌جمهور به مسکو، دو کشور پیمان مشارکت جامع راهبردی را امضا کردند. این پیمان، همکاری‌های اقتصادی، انرژی، حمل و نقل و دیگر حوزه‌های دوجانبه را در برمی‌گیرد. این تحولات نشان می‌دهد که چارچوب‌های سیاسی و حقوقی توسعه همکاری‌ها تا حد زیادی شکل گرفته‌اند؛ اما افزایش تعداد توافق‌نامه‌ها به تنهایی معیاری برای سنجش موفقیت روابط اقتصادی نیست. معیار مهم‌تر آن است که چه میزان از این توافق‌ها به سرمایه‌گذاری، تجارت پایدار و پروژه‌های عملیاتی تبدیل شده‌اند. پرونده واردات گاز روسیه نمونه‌ای از همین فاصله میان توافق و اجراست.

چراغ سبز روسیه، قرارداد نهایی کجاست؟

مذاکرات ایران و روسیه برای واردات گاز از مسیر آذربایجان از سال ۲۰۲۴ وارد مرحله رسمی‌تری شد. در دی‌ماه ۱۴۰۳، مقام‌های روسیه اعلام کردند که در مرحله نخست، امکان انتقال حدود ۱۰۸ تا ۲ میلیارد

مترمکعب گاز در سال به ایران وجود دارد و ظرفیت بالقوه همکاری در مراحل بعدی می‌تواند تا ۵۵ میلیارد مترمکعب در سال افزایش یابد. در ماه‌های بعد، مقام‌های دو کشور بارها از پیشرفت مذاکرات و نزدیک‌شدن به توافق نهایی خبردادند. در تیرماه ۱۴۰۵ نیز محسن پاک‌نژاد، وزیر نفت وقت، اعلام کرد که مفاد اصلی قرارداد تجارت گاز مورد توافق قرار گرفته و برنامه‌ریزی برای نهایی کردن آن در حال انجام است. با این حال، در خرداد امسال، سعید توکلی، مدیرعامل شرکت ملی گاز ایران، گفته بود که قیمت گاز و سازوکار پرداخت همچنان از موضوعات حل‌نشده مذاکرات هستند. در مهرماه نیز مقام‌های دو کشور همچنان از بررسی جزئیات قرارداد و مسیر انتقال سخن گفتند. اهمیت این قرارداد زمانی روشن‌تر می‌شود که وضعیت عرضه و مصرف گاز در داخل کشور در نظر گرفته شود. در فصل سرد، افزایش مصرف خانگی فشار بیشتری بر شبکه گاز وارد می‌کند و در صورت محدودیت عرضه، صنایع و نیروگاه‌ها نیز با محدودیت تأمین سوخت مواجه می‌شوند. چنین وضعیتی می‌تواند هزینه تولید را افزایش دهد، فعالیت واحدهای صنعتی را مختل کند و بر تأمین برق نیز اثر بگذارد.

توافق گازی در مراحل پایانی است

حمید بور، سرپرست وزارت نفت دیروز پس از ورود به روسیه برای شرکت در هشتمین نشست سران و بیست و هشتمین نشست وزاری مجمع کشورهای صادرکننده گاز، با بیان اینکه ایران یکی از کشورهای بنیان‌گذار مجمع کشورهای صادرکننده گاز است، گفت: «مذاکرات مهمی در حوزه انرژی داریم که در سطح سران برگزار خواهد شد و رئیس‌جمهور نیز در این اجلاس حضور دارد.»

وی افزود: «درباره جنایاتی که دشمن کشورمان مرتکب شده و به زیرساخت‌های انرژی آسیب وارد کرده است، بحث خواهیم کرد.» بور تأکید کرد: «آقای پوتین و آقای پزشکیان که در ترکمنستان دیدار داشتند، درباره قرارداد گازی صحبت کردند و اکنون این قرارداد وارد مرحله فنی و نهایی شده است. دوستان فنی روس هم در حال انجام کار از مسیر آذربایجان هستند.» سرپرست وزارت نفت ادامه داد: «مشارکت ایران و روسیه در حوزه انرژی تنها به حوزه گاز ختم نمی‌شود و روس‌ها در چهار میدان نفتی مشغول به کار هستند که این میادین پیشرفت مناسبی هم دارند. البته ما محدود به این قراردادها نیستیم و توسعه تجارت در حوزه‌های مختلف، از جمله انرژی را دنبال می‌کنیم.»

چرا سوآپ گاز به همکاری پایدار تبدیل نشد؟

ظرفیت همکاری ایران و روسیه نباید به خرید گاز محدود بماند. موقعیت جغرافیایی ایران، شبکه گسترده خطوط انتقال و دسترسی به

کشورهای همسایه، امکان توسعه تجارت منطقه‌ای گاز و اجرای طرح‌های سوآپ و ترانزیت را فراهم می‌کند. در این‌گلو، ایران می‌تواند گاز یک کشور را دریافت و معادل آن را در نقطه دیگری تحویل دهد یا با فراهم‌کردن مسیر انتقال، از محل خدمات ترانزیتی درآمد کسب کند.

ایران در سال‌های گذشته تجربه انتقال گاز ترکمنستان به آذربایجان از مسیر خاک خود را داشته است؛ با این حال، مدیرعامل شرکت ملی گاز ایران در خرداد ۱۴۰۵ اعلام کرد که قرارداد

کوتاه‌مدت سوآپ گاز ترکمنستان به آذربایجان متوقف شده است. او در عین حال برآمدگی ایران برای همکاری در زمینه سوآپ و ترانزیت گاز تأکید کرد. توقف یک قرارداد سوآپ و طولانی‌شدن مذاکرات واردات گاز روسیه، هر دو ضرورت بررسی موانع تجارت منطقه‌ای انرژی را برجسته می‌کنند.

نبض تجارت

هزینه تجارت ستیزی به همسایگان رسید

تشدید بحران سوخت در پاکستان و اعتراض‌ها در عراق نشان می‌دهد که بستن گذرگاه‌های تجاری با ایران، اقتصاد کشورهای همسایه را تحت فشار قرار داده است. پاکستان پس از یک هفته توقف، گذرگاه مرزی گبد-ریمدان را بازگشایی کرد و عبور کامیون‌های حامل گاز مایع و کالاهای اساسی از سر گرفته شد. هم‌زمان، بسته ماندن گذرگاه الشیب در مقابل مرز چذابه ایران، به اعتراض‌هایی در عراق انجامیده است؛ وضعیتی که به گفته علی فالح الزیدی نخست‌وزیر این کشور، معنایی جز محاصره کردن خود عراق ندارد. بسته شدن گذرگاه گبد-ریمدان از سوی اسلام‌آباد، با عنوان مقابله با قاچاق و به دلایل امنیتی انجام شد، اما توقف مبادلات در این مسیر، در کمتر از یک هفته، بازار انرژی پاکستان را نیز تحت تأثیر قرار داد. براساس گزارش رویترز، قیمت گاز در پاکستان در این مدت رکورد زد. پاکستان روزانه حدود هفت هزار تن گاز مایع از ایران وارد می‌کند که بیش از چهار هزار تن آن از مسیر گبد-ریمدان عبور می‌کند. بازگشایی این مرز پس از یک هفته توقف، در شرایطی انجام شد که ادامه محدودیت‌ها می‌توانست فشار بیشتری بر بازار سوخت پاکستان وارد کند.

در سوی دیگر مرزهای ایران، گذرگاه الشیب در استان میسان عراق، در مقابل مرز چذابه، همچنان بسته است. این محدودیت در شرایطی ادامه دارد که سایر گذرگاه‌های تجاری ایران و عراق فعال هستند و مبادلات دو کشور از مسیرهای دیگر انجام می‌شود. بسته ماندن این گذرگاه، علاوه بر ایجاد محدودیت برای کامیون‌های تجاری و خودروهای مسافری، اعتراض‌هایی را در مناطق عراقی در پی داشته است. واکنش‌های مردم، مسئولان محلی و مقام‌های دولتی عراق نشان می‌دهد که فعالیت مرزهای مشترک، برای بخش‌هایی از اقتصاد این کشور و ساکنان مناطق مرزی اهمیت مستقیم دارد. تجربه اخیر پاکستان و عراق نشان می‌دهد که اقتصاد کشورهای همسایه از تجارت با ایران تأثیر می‌پذیرد و تصمیم به بستن مرز، می‌تواند اقتصاد کشور تصمیم‌گیرنده را نیز با چالش مواجه کند.

بسته ماندن مرز به نفع هیچ‌کس نیست

پیمان سنندجی، رئیس کمیسیون حمل و نقل اتاق بازرگانی تهران نیز از بازگشایی مرز تجاری ریمدان میان ایران و پاکستان خبرداد. وی با اشاره به مشکلات ایجادشده در ترخیص کالا از برخی گذرگاه‌های مرزی دو کشور به دلیل بعضی آیین‌نامه‌های گمرکی گفت: این مشکلات برطرف شده و در حال حاضر، صادرات و واردات از طریق مرز ریمدان بدون مانع انجام می‌شود. سنندجی درباره وضعیت مرزهای تجاری ایران و عراق نیز بیان کرد: به جز گذرگاه الشیب، سایر مرزهای دو کشور باز هستند و تردد در آنها بدون مشکل ادامه دارد. یحیی آل اسحاق، رئیس اتاق بازرگانی مشترک ایران و عراق، نیز با اشاره به وضعیت مبادلات دو کشور گفت: روابط تجاری ایران و عراق ماهیتی راهبردی دارد و محدودیت‌های مقطعی نباید به معنای خدشه دار شدن اصل این روابط تلقی شود. وی افزود: فعالیت اقتصادی میان ایران و عراق متوقف نشود و فعالان اقتصادی با استفاده از مسیرهای موجود، مبادلات خود را ادامه می‌دهند. آل اسحاق تصریح کرد: بسته ماندن مرز به نفع هیچ‌یک از دو کشور نیست و چنین محدودیتی می‌تواند بر روابط اقتصادی و فعالیت‌های تجاری طرفین تأثیر بگذارد. نیازهای متقابل اقتصادی ایران و عراق، ضرورت استمرار ارتباطات تجاری را افزایش می‌دهد و در برخی زمینه‌ها، نیاز طرف عراقی به برقراری این ارتباطات حتی بیشتر است.

رئیس اتاق بازرگانی مشترک ایران و عراق از ادامه پیگیری‌ها و رایزنی‌های مسئولان وزارت امور خارجه و دیگر نهاد‌های مرتبط برای حل مسئله خبر داد و ابراز امیدواری کرد که با تداوم مذاکرات، محدودیت ایجادشده در کوتاه‌مدت برطرف شود. استفاده از گذرگاه‌های فعال می‌تواند به تداوم مبادلات کمک کند، اما حل مشکل مرز چذابه برای بازگشت فعالیت‌ها به شرایط عادی ضروری است.

یادداشت

نتانیا هو میان آوار جنگ و خشم صهیونیست‌ها

محسن پوردادفر
روزنامه‌نگار

سه سال جنگ در چند جبهه، با پشتیبانی همه جانبه آمریکا، قرار بود قدرت بازدارندگی رژیم صهیونیستی را احیا کند و بنیامین نتانیا هو را به معمار پیروزی‌های تاریخی تبدیل سازد اما اکنون، در آستانه انتخابات، نخست‌وزیر جنایتکار رژیم اشغالگر با بحران اعتماد عمومی، اعتراض خانواده‌های قربانیان، شکاف در اردوگاه سیاسی خود و اتهام بهره‌برداری انتخاباتی از تهدید ایران روبه‌روست. تجمع هزاران معترض در تل‌آویو، آن هم در سه‌سالگی شکست سنگین رژیم در هفتم اکتبر، نشانه‌ای از عمق بحران حکومتی است که جنگ را راه نجات خود می‌داندست.

نتانیا هو سال‌هاست امنیت را به اصلی‌ترین ابزار بقای سیاسی خود تبدیل کرده است. هر بحران را به تهدیدی وجودی پیوند می‌زند و هر شکست را با وعده پیروزی آینده توجیه می‌کند. با این حال، سه سال جنگ در غزه و لبنان و رویارویی نظامی با ایران، با وجود حمایت نظامی و سیاسی واشنگتن، نتوانسته است پرسش اساسی جامعه صهیونیستی را خاموش کند. اینکه حاصل این همه جنگ برای امنیت اسرائیل چه بوده است؟

تجمع اعتراضی شنبه‌شب در تل‌آویو، سه روز پیش از انتخابات، پاسخ روشنی به این پرسش بود. خانواده‌های قربانیان و اسیران حمله هفتم اکتبر ۲۰۲۳ بار دیگر خواستار تشکیل کمیسیون مستقل تحقیق شدند. نهادی که نتانیا هو با آن مخالفت کرده است. حضور گادی آیزنکوت، رقیب اصلی او، و استقبال جمعیت از این چهره مخالف، نشان داد که مطالبه پاسخ‌گویی به یکی از محورهای جدی رقابت انتخاباتی تبدیل شده است. این اعتراض فقط دعوایی بر سرمدیریت یک بحران گذشته نیست بلکه محاکمه سیاسی نخست‌وزیری است که امنیت را سرمایه اصلی خود معرفی می‌کرد.

شاید گویاترین نشانه بحران نتانیا هو، تناقض آشکار در مواضع او درباره ایران باشد. گادی آیزنکوت، رئیس پیشین ستاد ارتش و رهبر حزب یاشار، در انتقادی تند یادآور شده است که نتانیا هو شش ماه پیش گفته بود ایران دیگر تهدیدی وجودی برای اسرائیل نیست، اما اکنون دوباره از احیای برنامه هسته‌ای ایران و قصد آن برای نابودی اسرائیل سخن می‌گوید.

آیزنکوت این تغییر موضع را یا دروغ‌گویی عامدانه و سوءاستفاده از امنیت برای اهداف انتخاباتی دانسته یا اعتراضی تلویحی به شکست مفتضحانه در تحقق اهداف جنگی اعلام شده. او همچنین نتانیا هو را به قربانی کردن اقتصاد، امنیت و اتحاد جامعه اسرائیل متهم کرده و وعده داده است جای او را بگیرد.

انتخابات رژیم به همه‌پرسی سیاسی درباره عملکرد نتانیا هو تبدیل شده است. نظرسنجی‌ها از رقابتی فشرده حکایت دارند و هیچ‌یک از دو اردوگاه به تنهایی مسیر مطمئنی برای دستیابی به اکثریت ۶۱ کرسی نیست ندارد. ائتلاف مخالفان، با محوریت آیزنکوت و همراهی جریان‌های نزدیک به فتالی بنت، یائیر لاپید و یائیر گولان، برای کنارزدن نتانیا هو تلاش می‌کند. در مقابل، او همچنان به احزاب راست افراطی و مذهبی متکی است. اگر هیچ‌طرفی نتواند حمایت لازم را جلب کند، بن‌بست سیاسی و احتمال برگزاری انتخاباتی دیگر دور از ذهن نخواهد بود.

جنگی که قرار بود قدرت رژیم را تثبیت کند، اکنون به موضوع محاکمه سیاسی نخست‌وزیر جنایتکار آن تبدیل شده است.

احسان میرباقری

روزنامه‌نگار

پایگاه‌های اروپا در خدمت جنگ علیه ایران

بخش مهم ماجرا به سیاست خارجی دولت‌های اروپایی بازمی‌گردد. کشورهایی که طی سال‌های گذشته امنیت خود را به ائتلاف نظامی با آمریکا گره زده‌اند، باید پاسخ دهند که همراهی با سیاست‌های تقابلی واشنگتن در غرب آسیا چه هزینه‌هایی برای شهروندان نشان داشته است. در جنگ آمریکا و رژیم صهیونیستی علیه ایران که از ۲۸ فوریه ۲۰۲۶ آغاز شد، دولت‌های اروپایی که با حملات آمریکا و رژیم صهیونیستی و با در اختیار قرار دادن پایگاه‌ها و فرودگاه‌های خود به آمریکا این کشور جنایتکار را همراهی کردند، اکنون تاوان همان سیاست‌های پیشین را میدهند.

از افشاگری‌های کلینتون تا اعتراف او با ما به قدرت ایران در هرمز

شورش دموکرات‌ها علیه ترامپ

تصویر ترامپ از رئیس‌جمهوری که قرار بود با نمایش قدرت، آمریکا را به عصر اقتدار بازگرداند، حالا زیر ضربات سنگین رقبای سیاسی و پیامدهای جنگ با ایران قرار گرفته است. در حالی که تجمع‌های انتخاباتی او با اعتراض ناگهانی شهروندان و شعارهای مخالفان همراه می‌شود، باراک اوباما، رئیس‌جمهور پیشین آمریکا، با حمله‌ای کم‌سابقه، جنگ ایران را به نماد آشوب، بی‌کفایتی و شکست سیاست خارجی ترامپ تبدیل کرده است. هم‌زمان، هیلاری کلینتون با افشاگری درباره روابط ترامپ و پوتین و پرونده اپستین، فشار سیاسی را تشدید کرده است.

راهبردی نفت آمریکا و فشار وارد شده بر ذخایر اضطراری این کشور نیز اشاره شده است. اگر ذخایر راهبردی برای مهار افزایش قیمت‌ها و جبران اختلال عرضه مصرف شوند، توان دولت برای مقابله با شوک‌های بعدی محدودتر می‌شود. این مسئله برای ترامپ که کاهش هزینه‌های زندگی آمریکایی‌ها را به یکی از وعده‌های اصلی خود تبدیل کرده، اهمیت ویژه‌ای دارد. از سوی دیگر نیز اختلاف بر سر جنگ ایران به شکاف میان واشنگتن و متحدان اروپایی نیز دامن زده است.

افشاگری کلینتون

از پرونده اپستین تا اوکراین

هم‌زمان با حملات اوباما، هیلاری کلینتون نیز به یکی دیگر از محورهای آسیب‌پذیر دولت ترامپ پرداخته است. وزیر خارجه پیشین آمریکا، افشا کرد که تصمیم‌های ترامپ در قبال روسیه فقط با ملاحظات جنگ اوکراین و قیمت سوخت قابل توضیح نیست و پای منافع مالی و تلاش برای حفظ رضایت ولادیمیر پوتین نیز در میان است. کلینتون همچنین گفت که پوتین اطلاعاتی درباره ترامپ، از جمله عکس‌ها یا ویدئوهای، در اختیار دارد. کلینتون در اظهارات دیگری، خانواده ترامپ را به فساد و کسب درآمد از موقعیت ریاست‌جمهوری متهم کرده و درباره پیامدهای انتشار کامل اسناد پرونده جفری اپستین هشدار داده است. اثر سیاسی چنین حملاتی را نمی‌توان نادیده گرفت. به ویژه آنکه موضوع اپستین پیش‌تر نیز به یکی از پرونده‌های پر حاشیه سیاست‌آمریکا تبدیل شده بود.

نکته مهم، زمان‌بندی این حملات است. اوباما و کلینتون از چهره‌های شناخته‌شده دموکرات‌ها هستند که سخنانشان در فضای سیاسی آمریکا وزن رسانه‌ای بالایی دارد. ورود ناگهانی و پررنگ آنها به میدان انتقاد از ترامپ، آن هم در آستانه انتخابات میان‌دوره‌ای سوم نوامبر، می‌تواند دامنه حملات انتخاباتی علیه رئیس‌جمهور را گسترش دهد.

ترامپ با وضعیتی روبه‌رو است که خروج از آن آسان نیست. ادامه تقابل می‌تواند هزینه‌های بیشتری به اقتصاد و سیاست داخلی آمریکا تحمیل کند و عقب‌نشینی بدون دستاورد روشن نیز می‌تواند به ابزار حمله دموکرات‌ها در رقابت انتخاباتی تبدیل شود. اوباما و کلینتون با ورود به میدان، این تناقض را برجسته‌تر کرده‌اند اما عامل اصلی فشار بر کاخ سفید، صرفاً سخنان مخالفان نیست، بلکه پیامدهای جنگی است که دولت ترامپ باید درباره نتایج آن به افکار عمومی آمریکا پاسخ دهد.

نکته مهم‌تر، پیوندی است که اوباما میان جنگ و زندگی روزمره آمریکایی‌ها برقرار کرد. از نگاه او، افزایش قیمت نفت و سوخت را نمی‌توان از پیامدهای جنگ جدا کرد. به این ترتیب، موضوعی که کاخ سفید می‌خواست در چارچوب قدرت نظامی و پیروزی در میدان تعریف کند، به مسئله‌ای درباره هزینه زندگی، قیمت بنزین و قدرت خرید رأی‌دهندگان تبدیل شده است. ترامپ نیز در واکنش، به شکست‌های انتخاباتی هیلاری کلینتون و کامالا هریس پرداخت و از نامزد جمهوری خواه میشیگان حمایت کرد.

این پاسخ، به جای آنکه به پرسش‌های مطرح‌شده درباره هزینه جنگ و وضعیت تنگ‌هرمز بپردازد، بخش عمده‌ای از فضای خود را به حمله شخصی و رقابت‌های انتخاباتی اختصاص داد. همین جابه‌جایی موضوع، می‌تواند به مخالفان ترامپ امکان دهد که او را رئیس‌جمهوری گرفتار در جدال‌های سیاسی، به جای پاسخ‌گویی درباره نتایج سیاست‌هایش، معرفی کنند.

تنگه هرمز: جایی که جنگ

به نقطه ضعف واشنگتن تبدیل شد

اما مهم‌ترین بخش سخنان اوباما، فراتر از جدال‌های حزبی است. او با اشاره به تنگه هرمز گفت ایران اکنون در این آبراه راهبردی از قدرتی برخوردار است که می‌تواند بر جریان انتقال نفت به بازارهای جهانی اثر بگذارد. او از عنوان حق وتوی ایران در تنگه هرمز استفاده کرد. یعنی دشمن آمریکایی به خوبی از دستاورد ایران در جنگ آگاهی دارد اما متأسفانه همچنان عداوت هستند که بر همچون رمان تفاهم اسلام‌آباد بر طبل معامله کردن این تنگه صحبت می‌کنند.

اظهارات اخیر عراقچی، وزیر امور خارجه ایران، نیز نشان می‌دهد که این مسئله برخلاف گذشته، گویا در محاسبات دیپلماتیک تهران جایگاه مهمی پیدا کرده است. او تأکید کرده است که تنگه هرمز به وضعیت پیش از جنگ بازخواهد گشت و مسیرها و سازوکار اداره آن مانند گذشته نخواهد بود.

همچنین در راستای تأیید قدرت ابزار تنگه هرمز و در گفت‌وگوی اخیر در شبکه الجزیره، به این نکته اشاره می‌شود که حتی اگر حجم عرضه نفت به بازارها به سطوح پیش از آغاز جنگ نزدیک شده باشد، نگرانی درباره تداوم اختلال در تنگه هرمز و امکان حمله به کشتی‌ها همچنان می‌تواند بر قیمت‌ها اثر بگذارد. در همین تحلیل، به کاهش ذخایر

صحنه سیاست آمریکا این روزها فقط میدان رقابت جمهوری خواهان و دموکرات‌ها نیست بلکه به عرصه‌ای برای تسویه حساب سیاسی با رئیس‌جمهوری تبدیل شده که تصمیماتش در داخل و خارج از آمریکا هزینه‌ساز شده است. در یک سو، تصاویر استقبال از باراک اوباما و صف‌های تشکیل‌شده برای ورود به مراسم سخنرانی او قرار دارد و در سوی دیگر، گزارش‌ها و تصاویر منتشرشده از تجمع‌های انتخاباتی ترامپ که صرفاً توانسته‌اند پشت سر او را پر کنند و در آنها گاهی معترضان با فریاد و شعار، سخنان رئیس‌جمهور را قطع می‌کنند و با واکنش تند برگزارکنندگان از محل بیرون برده می‌شوند.

توهین ترامپ به مخالفان و بیرون کردن معترضان نیز نمی‌تواند پرسش اصلی را از میان ببرد که چرا بخشی از جامعه آمریکا از رئیس‌جمهور خود ناراضی است و چرا جنگ خارجی به موضوعی تعیین‌کننده در رقابت‌های داخلی تبدیل شده است؟

چهار واژه اوباما

برای توصیف کارنامه ترامپ

اظهارات اخیر باراک اوباما، این فشار سیاسی را وارد مرحله تازه‌ای کرده است. او در سخنرانی انتخاباتی خود، جنگ آمریکا علیه ایران را اقدامی غیرضروری دانست و با اشاره به گذشته و زخمی شدن نظامیان آمریکایی، حملات به متحدان و پایگاه‌های واشنگتن و افزایش هزینه‌های انرژی، پرسش اصلی را پیش کشید. «پس از ماه‌ها جنگ و اعلام پیروزی از سوی ترامپ، دستاورد راهبردی آمریکا چه بوده است؟» او در توصیف کارنامه دولت ترامپ، چهار واژه «آشوب، بی‌رحمی، فساد و بی‌کفایتی» را به کار برد. عباراتی که در آستانه انتخابات میان‌دوره‌ای، ظرفیت تبدیل شدن به شعار محوری مخالفان رئیس‌جمهور را دارند.

فارن افراز درس اوکراین، لیبی و جنگ علیه ایران می‌گوید؛ سلاح هسته‌ای همچنان بیمه بقاست

گزارش فارن افراز از «بیمه اتمی بقا»

سال ۲۰۲۶ را شاید بتوان بیش از هر چیز، سال افزایش حامیان بازدارندگی هسته‌ای در علم روابط بین‌الملل و میان تحلیلگران مسائل بین‌المللی دانست؛ سالی که جنگ روسیه و اوکراین و به‌ویژه جنگ آمریکا و اسرائیل

علیه ایران، دوباره یک گزاره قدیمی را به مرکز مباحث امنیتی بازگرداند: سلاح هسته‌ای قرار نیست همه جنگ‌ها را متوقف کند؛ قرار است هزینه تجاوز فاجعه‌بار و حذف موجودیت و رأس رهبری کشورها را غیرقابل تحمل کند.

محسن فرهمند

روزنامه نگار

شاید سال ۲۰۲۶ میلادی را بتوان بیش از هر کلمه‌ای، سال افزایش یافتن حامیان بازدارندگی هسته‌ای در علم روابط بین‌الملل و در سطح تحلیلگران مسائل بین‌المللی دانست. جنگ روسیه و اوکراین از یک سو و جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران از سوی دیگر، بار دیگر مسئله‌ای را که سال‌ها تلاش می‌شد به حاشیه رانده شود، به متن مباحث امنیت بین‌الملل بازگردانده است: آیا سلاح هسته‌ای هنوز کار می‌کند؟

این پرسش درست در زمانی جدی‌تر شده که ورژن امروزی باند نیویورکی‌ها - جریانی که در دهه ۹۰ «برجامی» و در دهه ۸۰ «باند نیاوران» نامیده می‌شد - باز هم در اوج ناآگاهی نسبت به روابط بین‌الملل و مسائل بین‌المللی با تمام توان از بی‌اهمیتی بازدارندگی و سلاح اتمی سخن می‌گوید؛ آن هم در زمانی که در جهان، به خصوص پس از جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران و جنگ روسیه و اوکراین، اهمیت سلاح اتمی در جلوگیری از جنگ بیش از گذشته مورد بحث قرار گرفته است. محمد جواد ظریف نیز با سفسطه درباره بی‌تأثیری سلاح‌های هسته‌ای در جلوگیری از فروپاشی شوروی سخن می‌گوید و مدعی شده است که سلاح‌های هسته‌ای هیچ «پروتنکشنی» برای اسرائیل نداشته است. اما نگاهی به یک مقاله مهم در فارن افراز درباره تأثیر سلاح‌های هسته‌ای، تصویری کاملاً متفاوت ارائه می‌کند؛ متنی که نویسندگان آن نه چهره‌های حاشیه‌ای، بلکه مجموعه‌ای از دیپلمات‌ها، دانشگاهیان و متخصصان بلند پایه حوزه امنیت و بازدارندگی هستند. اریک اس. ادلمن، معاون پیشین وزیر دفاع آمریکا در امور سیاست‌گذاری و دیپلمات با سابقه؛ فرانکلین سی. میلر، مسئول سابق سیاست بازدارندگی و هدف‌گیری هسته‌ای آمریکا و مقام پیشین شورای امنیت ملی؛ یوناتان نووال، تحلیلگر اسرائیلی سیاست خارجی؛ جنیس گراس استاین، استاد برجسته علوم سیاسی دانشگاه تورنتو؛ و رز گوتمولر، معاون پیشین دبیرکل ناتو و مذاکره‌کننده ارشد آمریکا در پیمان استارت نو، از جمله چهره‌های حاضر در این بحث از درون محافل حرفه‌ای امنیت بین‌الملل هستند.

درس‌هایی از ۴ جنگ در رد مرگ اتم

یکی از مهم‌ترین گزاره‌های مطرح‌شده در این مقاله این است که ادعای «مرگ

بازدارندگی هسته‌ای» به شدت اغراق‌آمیز است. کسانی که برای سلاح‌های هسته‌ای آگهی ترحیم منتشر می‌کنند، نقشی را که این تسلیحات از سال ۱۹۴۵ تاکنون ایفا کرده‌اند، درست درک نکرده‌اند. منتقدان می‌گویند برخورداری از بمب اتمی در مواردی نتوانسته مانع وقوع جنگ متعارف شود؛ اما پاسخ این است که اساساً هدف اصلی تولید تسلیحات هسته‌ای جلوگیری از هر درگیری کوچک و بزرگ نبوده است. کارکرد اصلی این تسلیحات، تعیین یک سقف برای تجاوزگری فاجعه‌بار دشمن و جلوگیری از بزرگ‌ترین تهدید ممکن، یعنی حمله هسته‌ای یا تهدیدی در سطح موجودیتی است. از این منظر، تسلیحات هسته‌ای تاکنون برای دارندگان آنها در ایفای این نقش موفق بوده‌اند. نمونه اوکراین اکنون یکی از بزرگ‌ترین موضوعات این مناقشه است. استدلال مطرح‌شده این است که اگر اوکراین پس از فروپاشی شوروی سلاح‌های هسته‌ای مستقر در خاک خود را حفظ کرده بود، شاید ولادیمیر پوتین هرگز نه‌تاجم گسترده علیه این کشور را آغاز نمی‌کرد. این یک گزاره خلاف واقع قطعی نیست، اما پرسشی راهبردی است که تجربه جنگ اوکراین آن را بیش از هر زمان دیگری جدی کرده است.

پاداش با بمب به خویشتنداری ایران؛ درس تازه بازدارندگی

فارن افراز می‌افزاید: «اما بخش تکان‌دهنده‌ترین بحث به ایران مربوط می‌شود. در این تحلیل مطرح می‌شود که اگر ایران به سلاح هسته‌ای دست یافته بود، شاید اسرائیل و آمریکا از هدف قرار دادن مسئولان و رهبری ایران خودداری می‌کردند؛ به عبارت دیگر، برخورداری از تسلیحات هسته‌ای می‌تواند حتی در محاسبات مربوط به ترور رأس رهبری یک کشور نیز نقش بازدارنده داشته باشد. در همین چارچوب، ترور امام شهید آیت‌الله سید علی خامنه‌ای، رهبر عالی ایران، می‌تواند انگیزه‌ای برای دیگر کشورها ایجاد کند تا برای تضمین بقای خود به دنبال بازدارندگی هسته‌ای بروند. اینکه آیت‌الله خامنه‌ای (ره) تنها چند روز پس از دیدار مذاکره‌کنندگان آمریکایی و ایرانی در ژنو با ترور به شهادت رسید، از منظر این تحلیل، پیام ماجرارا برجسته‌تری می‌کند. اسرائیل و آمریکا احتمالاً به دیگر کشورها آموخته‌اند که بازدارندگی هسته‌ای همچون کره شمالی می‌تواند مطمئن‌ترین ضمانت در اختیار آنها و نوعی «بیمه» در برابر حمله‌ای با هدف حذف رأس رهبری کشور باشد.» این

اذعان نشانگر این است که در قلب آمریکا نیز براین واقعیت صحنه می‌گذرانند که غرب لیاقت خویشتنداری اخلاق مدارانه ایران از ساخت بمب اتم را نداشته.

از قذافی تا بوتو؛ هزینه خلع قدرت

این مقاله خاطرنشان می‌کند: «سرنوشت لیبی نیز همین درس ساده اما قدرتمند را یادآوری می‌کند. این کشور برنامه هسته‌ای خود را کنار گذاشت، اما سازش با غرب بقای حکومت را تضمین نکرد. از این زاویه، واگذاری توانمندی‌های راهبردی نه تنها الزاماً امنیت تولید نمی‌کند، بلکه ممکن است کشور را در برابر تصمیم آینده دشمن بی‌دفاع‌تر سازد. تجربه ایران و ترور رهبری شهید نیز در این تحلیل یک سابقه جدید ایجاد کرده است؛ سابقه‌ای که کشورهای مختلف آن را مطالعه خواهند کرد. نتیجه‌ای که می‌تواند از دل آن بیرون بیاید این است که دولت‌ها باید خود را برای خطرناک‌ترین جنگی آماده کنند که دشمنان نشان ممکن است روزی به راه بیندازند، نه صرفاً جنگی که امروز محتمل به نظر می‌رسد. اینجاست که سخن مشهور ذوالفقار علی بوتو، نخست‌وزیر پاکستان در سال ۱۹۷۴، دوباره معنا پیدا می‌کند؛ اینکه پاکستانی‌ها حتی اگر مجبور شوند «علف بخورند»، باید به توان هسته‌ای دست پیدا کنند. ممکن است سابقه ایجادشده در ایران، دولت‌های دیگری را نیز به همین محاسبه برساند.»

سال ۲۰۲۶ از این منظر فقط سال بازگشت بحث هسته‌ای نیست؛ سال ضربه خوردن این تصور است که می‌توان با چند گزاره سیاسی، بازدارندگی را از معادلات سخت قدرت حذف کرد. شوروی به دلیل داشتن هزاران کلاهک از فروپاشی سیاسی و اقتصادی مصون نماند ولی در برابر ماشین جنگی عظیم آمریکا هیچ جنگی را تجربه نکرد و روسیه حتی پس از فروپاشی شوروی امکان بازگشت به دنیای ابرقدرت‌ها را پیدا کرد. اما این اساساً پاسخ مسئله بازدارندگی نیست. سؤال واقعی این است: آیا دشمن می‌تواند بدون ترس از یک هزینه ویرانگر، موجودیت کشور، رأس رهبری و امنیت حیاتی آن را هدف قرار دهد؟ از اوکراین تا لیبی و از ایران تا تجربه قدرت‌های هسته‌ای، همین پرسش دوباره روی میز است. در جهانی که جنگ و ترور رهبران بار دیگر به ابزار سیاست قدرت تبدیل شده، انتشار «آگهی ترحیم بازدارندگی هسته‌ای» نه فقط زود هنگام، بلکه برخلاف همان واقعیت سختی است که سال ۲۰۲۶ با صدای بلند مقابل چشم جهان قرار داده است.

یادداشت

خرازی را مصادره نکنید!

پدرام حسینی
روزنامه‌نگار

روز گذشته، سوم آبان، مرکز مطالعات عالی بین‌المللی وزارت امور خارجه میزبان همایشی برای یادبود شهید کمال خرازی بود؛ همایشی که حضور پررنگ چهره‌های برجاسی، به‌ویژه محمد جواد ظریف، در آن جلب توجه می‌کرد. سخن گفتن درباره سوابق و شخصیت یک دیپلمات باسابقه و شهید طبیعی است، اما مسئله از جایی آغاز می‌شود که روایت خرازی چنان ارائه شود که گویی هندسه فکری او با جریان برجاسی و نگاه آن به امنیت ملی و بازدارندگی هم‌جهت بوده است.

پرسش روشن است: چه نسبتی میان نگاه ظریف، که درست در روزهایی که بحث بازدارندگی اتمی دوباره در ادبیات راهبردی جهان برجسته شده، سلاح هسته‌ای را بی‌خاصیت می‌داند، با مواضع شهید کمال خرازی وجود دارد که حتی پیش از آغاز دو جنگ تحمیلی، صریحاً احتمال تغییر دکترین هسته‌ای ایران در برابر تهدید وجودی را روی میز گذاشته بود؟

شهید کمال خرازی چندین سال قبل و حتی پیش از ۷ اکتبر، در تیرماه ۱۴۰۱ در گفت‌وگو با الجزیره اعلام کرد «ایران از توانایی فنی ساخت بمب هسته‌ای برخوردار است و حتی می‌تواند به راحتی غنی‌سازی ۹۰ درصدی انجام دهد، اما تصمیمی برای ساخت آن ندارد. این سخن صرفاً بیان یک توانایی فنی نبود؛ مقدمه‌ای بود بر موضعی که دو سال بعد آشکارتر بیان شد.» این شهید در ۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۳، پس از حمله رژیم صهیونیستی به کنسولگری ایران در دمشق و عملیات وعده صادق، به الجزیره مباحث گفت: «اگر موجودیت ایران تهدید شود، ناچاریم دکترین هسته‌ای خود را تغییر دهیم.» او حتی تأکید کرد که اگر اسرائیل به تأسیسات هسته‌ای ایران لطمه بزند، سطح بازدارندگی ایران متفاوت خواهد شد؛ چرا که بازدارندگی تا آن زمان در سطح متعارف تعریف شده بود.

این سخنان، فاصله نگاه شهید خرازی به عنوان وزیر امور خارجه دولت اصلاحات را با دیپلمات‌های اصلاح طلب و برجاسی پرمدعا و در عمل خسارت بار برای کشور آشکار می‌کند. او مسئله سیاست خارجی را جدا از مؤلفه سخت قدرت نمی‌دید؛ بلکه دیپلماسی را در پیوند با توان هسته‌ای، موشکی و بازدارندگی معنا می‌کرد. نگاه خرازی به سیاست خارجی نگاهی علمی تروواقع‌گرایانه تر از برجاسی هایی بود که اصل بازدارندگی در سیاست خارجی را به شکلی ساده لوحانه نفی می‌کنند. خرازی در آبان ۱۴۰۳ نیز در مصاحبه با المیادین عقب‌نشست و گفت: «این موضوع که اگر جمهوری اسلامی ایران تهدیدی وجودی بشود دکترین نظامی خود را تغییر خواهد داد، هنوز پابرجا هست و الان ما توانایی لازم را برای ساخت سلاح اتمی داریم.» او تصریح کرد تنها فتوای رهبری (شهید) این موضوع را «فعلاً ممنوع» کرده است.

موضع او درباره موشک‌ها نیز قابل تأمل بود؛ خرازی اعلام کرد ایران دیگر ملاحظات اروپایی‌ها درباره برد موشکی را رعایت نخواهد کرد و احتمال افزایش برد وجود دارد.

بنابراین بزرگداشت خرازی نباید به مصادره فکری او تبدیل شود. کسی که سال‌ها پیش از جنگ‌های اخیر، از پیوند «تهدید وجودی» با «تغییر دکترین» سخن می‌گفت، سیاست خارجی را با عینک خوش‌بینی به وعده‌های غرب نمی‌دید. خرازی زودتر از بسیاری فهمیده بود که دیپلماسی بدون پشتوانه بازدارندگی، نه ابزار قدرت، بلکه میدان امتیازگیری دشمن است.

جواب آمریکایی به سفسطه‌های باند نیویورکی درباره بمب اتم

درست در شرایطی

که ورژن امروزی

«باند خلع سلاح

نیویورکی‌ها»،

جریانی که در دهه

۹۰ برجاسی و در دهه

۸۰ با عنوان باند

نیاوران شناخته

می‌شد همچنان

از بی‌اهمیتی

بازدارندگی هسته‌ای

می‌گوید، مقامات

برجسته سیاست

هسته‌ای، دیپلمات

ها و تحلیلگران

آمریکایی و اسرائیلی

در فارن افراز درس

متفاوتی سخن

می‌گویند؛ اوکراین،

لیبی و ایران نشان

داده‌اند واگذاری

ظرفیت راهبردی

الزاماً امنیت نمی‌آورد

و بازدارندگی

هسته‌ای همچنان

یکی از جدی‌ترین

ضمانت‌های بقاست.

فیلمو و خیانت به زبان فارسی

مسعود حنیفی
روزنامه‌نگار

تصمیم اخیریکی از پلنفرم‌های نمایش خانگی، یعنی «فیلمو» برای دوبله سریال «سرخ و سیاه» ساخته «ایدانپناهنده» به زبان ترکی آذری، پرسش‌های جدی درباره مرزهای فرهنگی و سیاست‌های زبانی در کشورمان ایجاد کرده است. در کشوری که زبان فارسی به عنوان زبان رسمی، مشترک و پیونددهنده تمام اقوام و گویش‌ورها شناخته می‌شود، هزینه کردن برای دوبله آثار به زبان‌های محلی هیچ توجیه منطقی و اقتصادی ندارد. همه شهروندان از هر قوم و دیاری، زبان فارسی را به عنوان زبان مشترک و ابزار ارتباطی خود پذیرفته‌اند و نیازی به این همه تأکید بر تفاوت‌های زبانی نیست. این رویکرد کمکی به توسعه فرهنگی نمی‌کند و در مقابل، نوعی ملت‌سازی مخرب و تجزیه‌طلبانه را در حوزه فرهنگ ترویج می‌دهد. تأکید بیش از حد بر زبان‌های محلی در رسانه و پلنفرم‌ها، می‌تواند بذر گسست اجتماعی را بکارد و به جای همگرایی، به ایجاد هویت‌های جزیره‌ای دامن بزند. متأسفانه سال‌هاست شاهد تولید فیلم و سریال به زبان ترکی در سینما و تلویزیون کشور هستیم. این آثار که ظاهراً با هدف تنوع فرهنگی ساخته می‌شوند، در باطن هیچ توجیهی ندارند و تنها یک روایت خاص را تقویت می‌کنند. به نظر می‌رسد بخشی از ساختار فرهنگی و مدیریتی کشور، با آگاهی یا ناآگاهی، از این مسیری خواهند برای یک گروه خاص یا بخشی از بدنه جامعه، پایگاه قدرت جداگانه‌ای ایجاد کنند. این نگاه به وضوح نشان می‌دهد که عده‌ای به دنبال پررنگ کردن مرزهای زبانی و ایجاد شکاف در پیکره یکپارچه فرهنگی ایران هستند. زبان فارسی سرمایه ملی و میراث مشترک تمام ایرانیان است. تبدیل کردن این زبان به یک گزینه در کنار سایر زبان‌ها در عرصه رسانه، خیانت به هویت ملی و یکپارچگی کشور است. پلنفرم‌ها باید بدانند که مخاطب ایرانی، فارسی را زبان خود می‌داند و اصرار بر دوبله یا تولید آثار به زبان‌های دیگر، تنها در خدمت اهدافی است که از همبستگی ملی سود نمی‌برند. زمان آن رسیده که مسئولان فرهنگی با درک عمیق از حساسیت‌های زبانی، جلوی این رویه غلط را بگیرند و بر تقویت زبان مشترک ملی تمرکز کنند تا از آسیب‌های جدی به بافت اجتماعی و فرهنگی کشور جلوگیری شود. در نهایت باید حفظ یکپارچگی زبانی، ضامن بقا و امنیت ملی باشد. هر اقدامی که باعث تضعیف زبان معیار و رسمی کشور شود، در واقع قدم برداشتن در مسیر تجزیه است. رسانه‌ها وظیفه دارند تا با تولید محتوای استاندارد و فراگیر، حس تعلق به یک ملت واحد را در دل شهروندان زنده نگه دارند، نه آنکه با تفرقه‌افکنی زبانی، زمینه را برای سوءاستفاده دشمنان فراهم کنند.

حضور ایران در نمایشگاه بین‌المللی کتاب زاگرب

دیپلماسی فرهنگی ایران از مسیر ادبیات

و رونمایی از شماره جدید مجله «نور»، بخشی از یک مسیر مستمر برای معرفی فرهنگ، تاریخ و جهان بینی ایرانی به مخاطب اروپایی است. نمایشگاه بلگراد که امسال از ۲۳ تا ۳۱ اکتبر برگزار می‌شود، یکی از مهم‌ترین رویدادهای نشر در جنوب شرق اروپاست و ایران در کنار کشورهای همچون روسیه، آلمان، ایتالیا، یونان و مراکش در این رویداد حضور دارد.

در روزهایی که تصویر ایران در بخش مهمی از رسانه‌های غربی همچنان از دریچه مناقشه و بحران ساخته می‌شود، جمهوری اسلامی ایران راه دیگری برای سخن گفتن با افکار عمومی جهان در پیش گرفته است. راهی که از کتاب و ادبیات می‌گذرد. حضور ایران در شصت‌ونهمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب بلگراد با ارائه بیش از صد عنوان کتاب، معرفی «قصه‌های فارسی» به زبان صربی

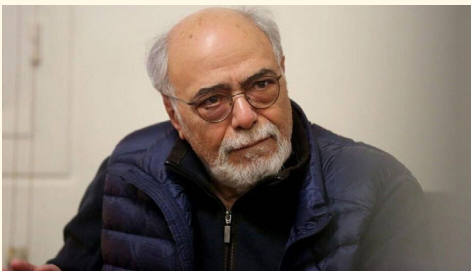

وحید ناظری
روزنامه‌نگار

حضور جمهوری اسلامی ایران در نمایشگاه کتاب بلگراد سابقه‌ای چندساله دارد و در دوره‌های مختلف، از عرضه ده‌ها و صدها عنوان کتاب تا رونمایی از آثار ترجمه‌شده، برگزاری نشست‌های ادبی و ارتباط با ناشران و مترجمان صربستان امتداد یافته است. در سال ۱۳۹۷، ایران با بیش از ۷۰ عنوان کتاب ترجمه‌شده به زبان صربی در نمایشگاه حاضر شد و دو اثر تازه ترجمه‌شده را نیز معرفی کرد. یک سال پیش از آن نیز رابرتی فرهنگی ایران از سابقه ترجمه حدود صد عنوان کتاب فارسی به زبان صربی سخن گفته بود. این روند در سال‌های اخیر نیز ادامه داشته است. در سال ۱۴۰۲، سه اثر شامل گزیده اشعار شاعران معاصر ایران به دو زبان فارسی و صربی، فرهنگنامه ساده ایران برای نوجوانان و شماره‌ای از مجله «نور» معرفی شد. در سال ۱۴۰۱ نیز آثاری همچون «مردگان باغ سبز» در کنار نشریه «نور» معرفی و درباره گسترش همکاری‌های نشر میان ایران و صربستان گفت‌وگو شد. سال گذشته نیز ایران با ده‌ها عنوان کتاب به زبان‌های صربی، انگلیسی و فارسی در شصت و هشتمین دوره نمایشگاه حضور داشت.

اهمیت حضور امسال از همین استمرار ناشی می‌شود. ایران در کنار عرضه بیش از صد عنوان کتاب، «قصه‌های فارسی» را به زبان صربی معرفی می‌کند. اقدامی که از منظر دیپلماسی فرهنگی اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا ترجمه، مخاطب را از سطح تماشای یک فرهنگ به سطح خواندن

دغدغه‌های مردم باشد، از وضعیتی انتقاد کرد که به گفته او، در آن ژست‌ها، عکس‌ها و جلوه‌های ظاهری بر مضمون و محتوای آثار غلبه پیدا کرده‌اند. این هنرمند با سابقه که حدود شش دهه از عمر خود را در عرصه تئاتر گذرانده است، با لحنی صریح نسبت به فاصله گرفتن تئاتر از کارکرد اصلی خود واکنش نشان داد و گفت: «اگر چیزی که امروز می‌بینیم تئاتر است، پس خاک بر سر من که شصت سال از عمرم را برایش گذاشتم.» اظهارات زنجانی‌پور بار دیگر مسئله نسبت میان فرم و محتوا در تئاتر امروز را به موضوع بحث تبدیل کرده است؛ اینکه آیا آثار نمایشی توانسته‌اند همچنان با مسائل و دغدغه‌های جامعه ارتباط برقرار کنند یا توجه به ظواهر، جایگزین مضمون و اندیشه در بخشی از این عرصه شده است.

اکبر زنجانی‌پور، بازیگر و کارگردان پیشکسوت تئاتر، در نشست «عصر کارگردانان» از وضعیت امروز تئاتر ایران انتقاد کرد و نسبت به غلبه ظواهر بر محتوا در آثار نمایشی هشدار داد. زنجانی‌پور با تأکید بر اینکه تئاتر باید بازتاب‌دهنده

یادداشت

کاپیتولاسیون؛ وقتی یک سخنرانی به حافظه ملی تبدیل می‌شود!

سعید مصباح
روزنامه‌نگار

۴۰ سالروز سخنرانی اعتراضی امام خمینی (ره) نسبت به طرح استعماری کاپیتولاسیون است؛ واقعه‌ای که اهمیت آن را نمی‌توان صرفاً در مخالفت با یک مصوبه حقوقی خلاصه کرد. اهمیت تاریخی این سخنرانی، بیش از هر چیز، در لحظه‌ای نهفته است که یک مسئله ظاهراً تخصصی، از محدوده محافل سیاسی و حقوقی بیرون آمد و به مسئله حیثیت عمومی یک ملت تبدیل شد.

کاپیتولاسیون، در صورت مشخص آن، مسئله مصونیت قضایی اتباع آمریکایی در ایران بود؛ اما آنچه به این موضوع معنایی فراتر از متن قانون بخشید، نحوه صورت‌بندی آن در سخنرانی امام خمینی بود. ایشان به جای آنکه صرفاً درباره مواد یک لایحه سخن بگویند، پرسشی بنیادین را پیش روی جامعه گذاشت: نسبت یک ملت با استقلال و شأن خویش چیست و تا کجا می‌توان از حاکمیت ملی سخن گفت، هنگامی که اتباع یک کشور خارجی از امتیازات قضایی ویژه‌ای برخوردار می‌شوند؟

در اینجا با وجهی مهم از فرهنگ سیاسی مواجهیم؛ توانایی تبدیل یک تصمیم‌گذاری و حقوقی به مسئله‌ای عمومی و قابل فهم. اهمیت یک خطابه تاریخی، تنها در واژگان برانگیزاننده یا تأثیر عاطفی آن نیست؛ در این است که بتواند میان یک واقعه مشخص و تجربه زیسته جامعه پیوند برقرار کند. سخنرانی چهارم آبان، از همین منظر، بخشی از تاریخ آگاهی سیاسی ایرانیان است؛ روایتی که در آن استقلال، از مفهومی انتزاعی به مسئله‌ای مربوط به شأن و منزلت شهروندان بدل می‌شود.

با این همه، خطر آنجاست که حافظه تاریخی را با تکرار سالانه چند عبارت مشهور اشتباه بگیریم. مناسبت‌ها می‌توانند به تدریج از محتوای خود تهی شوند؛ نام‌ها باقی بمانند، جملات نقل شوند و مراسم برگزار شود، بی‌آنکه نسل تازه بداند موضوع اختلاف چه بوده، امتیاز قضایی مورد اعتراض دقیقاً چه معنایی داشته و چرا این مسئله در آن مقطع تاریخی اهمیت یافته است. مسئولیت نهاد های فرهنگی، در چنین مناسبت‌هایی، صرفاً بزرگداشت یک شخصیت یا بازخوانی یک سخنرانی نیست؛ فراهم کردن امکان فهم تاریخی است. باید متن اصلی را خواند، اسناد را دید و میان واقعیت‌های مستند و تفسیرهای بعدی تمایز گذاشت.

تاریخ زمانی به حافظه ملی تبدیل می‌شود که از تقویم بیرون بیاید و به آگاهی عمومی راه پیدا کند. کاپیتولاسیون، از این حیث، فقط روایتی از یک اعتراض تاریخی نیست؛ آزمونی برای سنجش این پرسش است که ما با میراث فکری و سیاسی گذشته خود چه می‌کنیم؛ آن را تکرار می‌کنیم یا می‌فهمیم؟

زنجانی‌پور: اگر این تئاتر است، پس خاک بر سر من!